

שושן הבירה והעיר שושן

Source Sheet by Tamar Weissman

אסתר ג': ט"ו

(טו) הַרְצִים יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהָדַת נִתְּנָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה
וְהַמֶּלֶךְ וְהָמָן יֵשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוּשַׁן נְבוֹכָה: {ס}

Esther 3:15

(15) The couriers went out posthaste on the royal mission, and the decree was proclaimed in the fortress Shushan. The king and Haman sat down to feast, but the city of Shushan was dumfounded.

אסתר ח': י"ד-ט"ו

(יד) הַרְצִים רִכְבֵי הָרֶכֶשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרָנִים יֵצְאוּ מְבֹהָלִים וְדְחוּפִים בְּדַבַּר
הַמֶּלֶךְ וְהָדַת נִתְּנָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה: {ס} (טו) וּמֶרְדֵּכַי יֵצֵא | מִלְּפָנֵי
הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחֹזֶר וְעֵטָרֶת זָהָב גְּדוּלָּה וְתִכְרִיף בּוּץ
וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוּשַׁן צָהָלָה וְשָׂמְחָה:

Esther 8:14-15

(14) The couriers, mounted on royal steeds, went out in urgent haste at the king's command; and the decree was proclaimed in the fortress Shushan. (15) Mordecai left the king's presence in royal robes of blue and white, with a magnificent crown of gold and a mantle of fine linen and purple wool. And the city of Shushan rang with joyous cries.

אלשיך אסתר ב:ה

הנה שתי עירות סמוכות זו לזו ועורקמא דמיא היה עובר ביניהם ומפרידן אחת נקראת שושן הבירה שם מושב המלך והשרים ואין רשות ליהודים לדור שם והשניה נקראת עיר שושן (כמ"ש והעיר שושן נבוכה והעיר שושן צהלה) ושם דרים יהודים רבים רק למרדכי לבדו ניתנה הרשות

להיות בשושן הבירה מחמת כי ידעו כי הוא מיוחס והוא מאנשי הגולה אשר הגלה נבוכדנצר את החורש והמסגר שרי יהודה וז"ש הכתוב איש יהודי (אחד) היה בשושן הבירה

מהר"ל אור חדש, עמ' פג

אמנם אשר נראה ברור כי אחשוורוש מפני שהיה מולך בכל העולם ולכך מלכותו שהוא מלכות דארעא הוא כעין מלכותא דרקיע ולכך כל עניין הסעודה הזאת לעשות מלכותא דארעא כעין...מלכותא דרקיע

חולין קל"ט ב

אסתר מן התורה מנין (דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר

Chullin 139b

They also asked Rav Mattana: **From where in the Torah is Esther? And I will hide [haster astir]** My face on that day for all the evil which they shall have wrought, in that they are turned to other gods” (Deuteronomy 31:17–18).

זוהר ויקרא כט.

ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית נוכח בית המלך ובכל אתר המלך סתם דא קודשא בריך הוא

דניאל ח':א'-ב'

(א) בְּשָׁנַת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת בִּלְאִשְׁצַר הַמֶּלֶךְ חֲזוֹן נִרְאָה אֵלַי אֲנִי דְנִיָּאל אַחֲרַי הַנִּרְאָה אֵלַי בְּתַחֲלָה: (ב) וְאֶרְאֶה בְּחֲזוֹן וְיִהְיֶה בְּרֵאשִׁיתִי וְאֲנִי בְּשׁוֹשַׁן הַבֵּיָרָה אֲשֶׁר בְּעֵילָם הַמְּדִינָה וְאֶרְאֶה בְּחֲזוֹן וְאֲנִי הִיְתִי עַל-אוּבַל אוּלַי:

Daniel 8:1-2

(1) In the third year of the reign of King Belshazzar, a vision appeared to me, to me, Daniel, after the one that had appeared to me earlier. (2) I saw in the vision—at the time I saw it I was in the fortress of Shushan, in the province of Elam—I saw in the vision that I was beside the Ulai River.

אסתר ד':ט"ו-י"ז

(טו) וְתֹאמֶר אֶסְתֵּר לְהִשָּׁיב אֶל־מֶרְדֵּכָי: (טז) לֵךְ כְּנוּס אֶת־כָּל־הַיְהוּדִים הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשַׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֶל־תֹּאכְלוּ וְאֶל־תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשַׁת יָמִים לַיְלָה וְלַיּוֹם גַּם־אֲנִי וְנַעֲרֹתַי אֲצוּם כֵּן וּבִכֵּן אָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כָדַת וְכֹאֲשֶׁר אֲבַדְתִּי אֲבַדְתִּי: (יז) וַיַּעֲבֵר מֶרְדֵּכָי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוְּתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר: {ס}

Esther 4:15-17

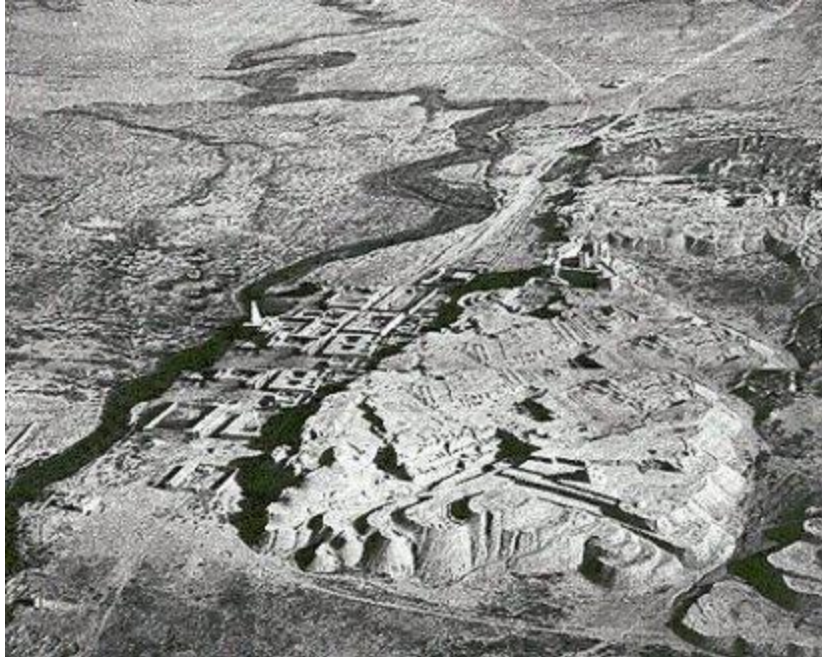
(15) Then Esther sent back this answer to Mordecai: (16) “Go, assemble all the Jews who live in Shushan, and fast in my behalf; do not eat or drink for three days, night or day. I and my maidens will observe the same fast. Then I shall go to the king, though it is contrary to the law; and if I am to perish, I shall perish!” (17) So Mordecai went about [the city] and did just as Esther had commanded him.

מגילה ט"ו א:ט"ו

”וַיַּעֲבֹר מֶרְדֵּכָי”. אָמַר רַב: שֶׁהָעֵבִיר יוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח בְּתַעֲנִית. וְשִׁמוּאֵל אָמַר: דַּעֲבַר עֲרְקוּמָא דְמִיָּא.

Megillah 15a:15

There is a dispute with regard to the meaning of the verse: **“So Mordecai passed [vaya’avor]”** (Esther 4:17). **Rav said:** This means **that he passed the first day of Passover as a fast day**, understanding the word *vaya’avor* in the sense of sin [*aveira*], as by doing so he transgressed the obligation to rejoice on the Festival. **And Shmuel said:** It means **that he crossed over [avar] a stream** in order to bring the message to all.

(יערות דבש (ר' יהונתן אייבשיץ

ויש להבין מה ביקש המגילה להשמיענו או ללמדנו אם עבר ערקומא דנהרא או לאו, אבל יובן דדרש במדרש איש יהודי יחיד... והיינו כמו שכתב הראב"ע לחלק בין שושן הבירה לשושן כי שושן הבירה היינו ארמון המלך ושמה לא ישבו יהודים רק מרדכי לבדו... והנה לפני שושן הבירה שהוא ארמון היה נהר ששמו אובל אולי כדכתיב בדניאל ואני בשושן הבירה על נהר אובל אולי וא"כ היה נהר מפסיק בין ארמון להעיר

חן מקום (ר' אריה הנדלר), 262

התגלות כסא מלכותו של הבורא בעברו השני של הנהר באה מתוך הסתר. מצבם של עם ישראל המפורזים ומפורדים בכל מדינות המלך אחשורוש ממחיש את מצב גילוי כסא ה' בעולם. פעילותו של מרדכי נועדה לשנות מצב זה. מרדכי עובר משושן הבירה, עיר המלכות, אל העיר שושן. בכך מסתמלת העברת המהלך האלוקי של מלכותא דרקיעא אל עולם ההסתר של העיר שושן. חשיפת מלכות שמים זו במלכותא דארעא של העיר שושן עתידה להוציא את המגילה מתוך לבושי ההסתר. שהיא מתעטפת בהם.

חן מקום, 264

(ו) בהסברו של הגר"א (ביאור הגר"א, תיקוני זוהר תיקון ס"ט): "ולכן נקראת אולי דהיא בספק"

השכינה מסמלת את התגלות מלכות ה' בעולם. המעבר ממלכותא דרקייעא למלכותא דארעא הוא מעבר מעולם של ודאות לעולם של ספקות הנובעים כתוצאה מההסתר הקיים במציאות העולמית. אובל אולי המפריד בין שתי מלכויות מסמל בשמו את השינוי שנוצר כתוצאה מן המעבר

ראי"ה, עץ חיים, היכל הכתרים פרקים ב-ה

הודאי המוחלט שוכן ברום עולם בחביון עז העתיד לבא, עולם הבא, אהיה אשר אהיה, הודאי שמו כן תהילתו, ודאי סתמי. נחלים רבים מתפרדים ממנו, כולם אחוזים זה בזה, עד באם לנהר אולי, כולי האי ואולי, אובל אולי, ויובל אולי... בכל העולם, בכל איש, עולה תמיד בעליתו מדת ודאותו, ונחל אולי מתחבר הוא עם הנהר היוצא מעדן, מיסוד הודאות, וכולם יחד שואבים לשד חייהם ממקור כל הודאיות, וממקור כל הספקות

משנה מדות א'ג'

(ג) חֲמִשָּׁה שַׁעְרִים הָיוּ לְהַר הַבַּיִת. שְׁנֵי שַׁעְרֵי חֻלְדָּה מִן הַדְּרוֹם, מְשֻׁמְשִׁין כְּנִיסָה וְיִצִיאָה. קִיפּוֹנוֹס מִן הַמְּעָרָב, מְשֻׁמֵּשׁ כְּנִיסָה וְיִצִיאָה. טְדִי מִן הַצֶּפוֹן, לֹא הָיָה מְשֻׁמֵּשׁ כְּלוּם. שַׁעַר הַמְּזֻרְחִי, עָלְיוֹ שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה צוּרָה, שָׁבוּ כֹהֵן גְּדוֹל הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה וּפְרָה וְכָל מְסַעְדֶיהָ יוֹצְאִים לְהַר הַמְּשֻׁחָה:

Mishnah Middot 1:3

(3) There were five gates to the Temple Mount: The two Huldah gates on the south were used both for entrance and exit; The Kiponus gate on the west was used both for entrance and exit. The Taddi gate on the north was not used at all. The Eastern gate over which was a representation of the palace of Shushan and through which the high priest who burned the red heifer and all who assisted with it would go out to the Mount of Olives.

רמב"ם על משנה מדות א'ג'

(א) כשעלו משושן הבירה לבנין בהמ"ק שהיה בימי עזרא צוה אותם המלך שיעשו צורת מדינה כצורת שושן הבירה (במקדש) כדי

שיהיה אימת המלך עליהם ויזכרו [צ"ל מושלם] מושבם ולא ימרדו במלכות ולפיכך ציירו אותה על שער מזרח משערי הר הבית.

Rambam on Mishnah Middot 1:3

משנה כלים י"ז:ט'

(ט) האמה שאמרו, באמה הבינונית. ושתי אמות הן בשושן הבירה, אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית. שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתרה על של משה חצי אצבע. שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתרה עליה חצי אצבע, נמצאת יתרה על של משה אצבע. ולמה אמרו אחת גדולה ואחת קטנה, אלא שהאמנין נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה, כדי שלא יבאו לידי מעילה:

Mishnah Kelim 17:9

(9) The cubit of which they spoke is one of medium size. There were two standard cubits in Shushan Habirah, one in the north-eastern corner and the other in the south-eastern corner. The one in the north-eastern corner exceeded that of Moses by half a fingerbreadth, while the one in the south-eastern corner exceeded the other by half a fingerbreadth, so that the latter exceeded that of Moses by a fingerbreadth. But why were there a larger and a smaller cubit? Only for this reason: so that craftsmen might take their orders according to the smaller cubit and return their finished work according to the larger cubit, so that they might not be guilty of any possible trespassing of Temple property.

תוספות אנשי שם כלים יז:ט

וב' אמות היו לשושן הבירה -- ואפשר לי לומר שבכוונה היו מונחות ע"ז השער כדי שבשעה שהיו מזכירין ע"י צורה הזאת אימת המלכות יזכירו כ"כ המחויב להם יותר ממנו והוא מוראת המקדש ולא ימעלו בו... וע"י זכרון זה ימשך להם זכרון שאר הענינים המחויבים למקום הנכבד ההוא ולמי ששכן שמו שם יתברך ויתעלה

יחזקאל מ"ד:א-ב'

(א) וַיֵּשֶׁב אֹתִי דְרֹךְ שַׁעַר הַמִּקְדָּשׁ הַחִיצוֹן הַפְּנִיָּה קְדָיִם וְהוּא סָגוּר: (ב)
וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה הַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה לֹא יִפְתָּח וְאִישׁ לֹא יָבֹא בּוֹ כִּי
יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בָּא בּוֹ וְהָיָה סָגוּר:

Ezekiel 44:1-2

(1) Then he led me back to the outer gate of the Sanctuary that faced eastward; it was shut. (2) And GOD said to me: This gate is to be kept shut and is not to be opened! Absolutely no one shall enter by it because the ETERNAL, the God of Israel, has entered by it; therefore it shall remain shut.

רש"י על יחזקאל מ"ד:ב:ב'

בא בו. לעתיד לבא:

Rashi on Ezekiel 44:2:2

comes through it in the future.